

Лимар Ю.М.

кандидат педагогічних наук, доцент,

доцент кафедри дошкільної та початкової освіти

Національний університет «Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка

м. Чернігів, Україна

МЕТОДИКА ВИХОВНОЇ РОБОТИ

З ДІТЬМИ ДОШКІЛЬНОГО ТА МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ З СИНДРОМОМ ВІДХОДУ ВІД ДІЯЛЬНОСТІ

У сучасних умовах вихователі дітей дошкільного віку й учителі початкових класів у своїй роботі нерідко стикаються з проблемою негативних проявів у поведінці дітей. Досить часто педагоги не можуть правильно діагностувати те чи інше порушення у поведінці дитини та здійснювати відповідну виховну роботу з його подолання. Це зумовлює необхідність дослідження проблеми порушень поведінки, причин їх виникнення та корекції у дітей дошкільного та молодшого шкільного віку.

Психологічні особливості порушень поведінки дітей досліджували Л. С. Виготський, Л. І. Божович, Л. В. Занков, Д. Б. Ельконін та ін. Проблему профілактики й корекції порушень поведінки дітей дошкільного віку висвітлено у працях Н. П. Пихтіної, О. А. Стребелевої, С. А. Беличевої та ін.

Мета статті: проаналізувати передумови виникнення синдрому відходу від діяльності й окреслити основні напрями виховної роботи вихователя закладу дошкільної освіти та вчителя початкової школи з його корекції.

На думку психологів (Л. І. Божович, С. Д. Максименка, В. У. Кузьменко), дошкільний вік є дуже важливим для формування моделей поведінки людини. Порушення поведінки й діяльності, які можуть виникнути, саме в цей період найкраще піддаються корекції.

На думку О. А. Стребелевої, «психологічний синдром – це комплекс взаємопов'язаних проявів (симптомів). Він характеризується певними

умовам свого походження, високою стійкістю і специфічним напрямом розвитку, в процесі якого одні симптоми закономірно змінюються на інші» [2, с. 258].

О. А. Стребелева виділяє 6 психологічних синдромів, характерних для дошкільного віку, а саме: соціальна дезорієнтація, негативне самопред'явлення, сімейна ізоляція, хронічна неуспішність, відхід від діяльності, вербалізм [2, с. 259].

Розглянемо детальніше синдром відходу від діяльності. О. А. Стребелева зазначає, що відхід від діяльності складається в дошкільному віці у дітей, яким не вдалося реалізувати властиву їм демонстративність [2, с. 272]. Нерідко без корекції цей синдром зберігається у дітей у період навчання в початковій школі.

Основними психологічними особливостями дитини при відході від діяльності, на думку О.А. Стребелевої, є поєднання демонстративності з тривожністю. Через тривожність дитина не може реалізувати властиву їй демонстративність, внаслідок чого виникає внутрішній конфлікт. Цей конфлікт вирішується завдяки гіпертрофованому розвитку захисного фантазування [2, с. 273]. Це фантазування для дитини схоже на гру, яка здійснюється у внутрішньому світі дитини. Перебуваючи у світі власних фантазій, дитина ззовні пасивна, уникає участі у заняттях або уроці. Саме ця зовнішня пасивність є головною особливістю діяльності дитини з синдромом відходу від діяльності.

Дитина з цим синдромом не чує запитань і рекомендацій педагога, не виконує запропонованих завдань. Саме на це найчастіше скаржаться педагоги («Дитина ніби відсутня на заняттях (уроках)»). Однак причина такої поведінки дитини не в тому, що вона занадто часто відволікається або зосереджена на чомусь сторонньому. Така дитина просто перебуває у своєму внутрішньому світі, у світі фантазій і мрій. Саме таке фантазування дозволяє їй компенсувати брак уваги.

Звичайне життя здається таким дітям недостатньо насиченим враженнями, здається нудним та монотонним. Фантазія надає вихід від цієї буденності. У фантазії можна злітати кудись, пережити веселі пригоди, викликати загальне захоплення. Дитина часто розказує про певні вигадані події і батьки їй вірять [2, с. 273].

При відході від діяльності здебільшого не розвивається хронічна неуспішність. Дитина майже не звертає уваги на свої невдачі у реальному житті, оскільки звикла знаходити задоволення у фантазуванні. Це не призводить до формування у неї надто високого рівня тривожності. Натомість тривожність підтримується конфліктом між прагненням отримувати реальну (а не тільки уявну) увагу та її відсутністю [2, с. 274].

На думку Н. П. Пихтіної, «якщо дитина не отримує достатньої кількості уваги, яка обов'язково потрібна для нормального розвитку, вона знаходить власний спосіб її одержання, демонструючи різні негативні прояви у поведінці» [1, с. 17].

Дорослі (вихователі, учителі, батьки) намагаються “повернути” дитину до реальної діяльності. Саме така реакція соціального оточення призводить до посилення фантазування, таким чином поглиблюючи прояви цього синдрому.

Розглянемо передумови виникнення синдрому відходу від діяльності. Науковці виділяють соціально обумовлені та органічні причини порушень поведінки. За визначенням О. А. Стребелевої, передумови психологічного синдрому – це фактори, суттєві для його виникнення, які можуть мати генетичну, медичну або соціальну природу [2, с. 258]. На думку вченої, синдром відходу від діяльності не передбачає наявності якої-небудь органічної основи. Він може виникнути у дитини, яка не отримує достатньо уваги від дорослих з різних причин: надмірної зайнятості дорослих, неблагополучності сім'ї [2, с. 272]. На жаль, сучасні батьки нерідко приділяють власним дітям мало уваги через формальний підхід до

спілкування з ними, зосередження на матеріальному забезпеченні сім'ї, власних проблемах, потребах тощо.

Як зазначають вихователі-практики, майже у кожній групі закладу дошкільної освіти є одна або декілька дітей з синдромом відходу від діяльності. Учителі початкових класів також відзначають наявність учнів з таким порушенням поведінки. Тому педагог повинен розуміти психологічні особливості, особливості діяльності таких дітей, знати передумови виникнення у них цього синдрому та шляхи його корекції. Варто підкреслити, що найбільш ефективною є корекційна робота з дітьми з синдромом відходу від діяльності саме у дошкільному віці. Саме тому вихователю закладу дошкільної освіти необхідно якомога раніше звернути увагу на таку дитину та вжити необхідних заходів. Крім того, педагогу дуже важливо співпрацювати з батьками щодо корекції цього порушення поведінки дитини.

О. А. Стребелева виділяє такі напрями корекції відходу від діяльності:

1) активну уяву дитини потрібно розвернути у зовнішній формі, спрямувати її на вирішення реальних творчих завдань;

2) у цій реальній продуктивній творчій діяльності (малюванні, конструюванні і т.п.) їй необхідно зразу забезпечити емоційне підкріплення, увагу, відчуття успіху [2, с. 274].

Саме на основі цих рекомендацій ученої повинна ґрунтуватися методика виховної роботи з дітьми дошкільного та молодшого шкільного віку з синдромом відходу від діяльності.

Вихователю та учителю необхідно допомогти дитині знайти таку галузь діяльності, у якій вона зможе реалізувати свою демонстративність. Це можуть бути заняття різними видами творчої діяльності: малюванням, ліпленням, аплікацією, літературною творчістю тощо. Слід звернути увагу на те, що всі завдання повинні мати творчий характер. Доцільно дати дитині можливість самостійного вибору виду, стилю мистецтва; матеріалів та техніки виконання роботи.

Педагогу варто уникати критики робіт дитини з синдромом відходу від діяльності, натомість забезпечити їй відчуття успіху. Занадто фантастичні сюжети робіт дитини та їх опис (нерідко вони це роблять дуже правдоподібно, щиро вірячи у сказане) потрібно сприймати як цікаву вигадку й не піддавати її сумніву. Нехай дитина відчує вашу підтримку й власну значущість.

Процес і результати роботи такої дитини обов'язково варто відзначити: дитину похвалити перед усіма дітьми, а роботу виставити на виставці дитячих робіт, щоб її побачило якнайбільше людей. Варто рекомендувати й батькам вдома вивішувати роботи дитини на видному місці й демонструвати їх усім гостям. Це дозволить дитині отримати позитивну увагу до себе, відчувати свою соціальну значущість та творчу спроможність.

Отже, виховна робота з дітьми дошкільного віку з синдромом відходу від діяльності має здійснюватися шляхом залучення їх до різноманітних творчих видів діяльності, а також забезпечення емоційного підкріплення, уваги, відчуття успіху творчої діяльності.

ЛІТЕРАТУРА

1. Пихтіна Н. П. Профілактика негативних проявів у поведінці дітей : навч. посіб. / Н. П. Пихтіна. – Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2014. – 376 с.
2. Специальная дошкольная педагогика : учеб. пособ. / [Е. А. Стребелева, А. Л. Венгер, Е. А. Екжанова и др.]; под ред. Е. А. Стребелевой. – М. : Изд. центр „Академия”, 2002. – 312 с.